

УДК 37.01:613

СУЧАСНІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Величко Л.П.

Інститут педагогіки НАПН України

lvel@ukr.net

Рибалко Л.М.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

lina-rybalko@ukr.net

Актуальність. В умовах оновлення суспільно-економічного життя актуальною є проблема формування, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я людини. Адже нинішнє суспільство характеризується зниженням індексу людського розвитку, який характеризують стан здоров'я українців і їх тривалість життя. Згідно Конституції України людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю, формування якої має забезпечити освіта впродовж життя. Саме тому постає об'єктивна потреба у розробленні та впровадженні у освітній процес закладів освіти технологій здоров'язбереження, які забезпечать формування у підростаючого покоління належної культури здоров'я, здоров'язбережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей, здорового способу життя, комплексне вдосконалення змісту освітнього процесу та його навчального середовища в аспекті здоров'язбереження.

Мета дослідження полягає у розкритті здоров'язбережувальних технологій в освіті.

Методика та організація дослідження. Дослідження проводилося упродовж 3 років в межах реалізації теми НДР «Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі», застосовуючи наукові методи: аналізу і узагальнення наукової літератури щодо розкриття сутності і змісту поняття «здоров'язбережувальні технології», порівняння, спостереження і анкетування.

Результати дослідження. Зміст поняття «здоров'язбережувальні технології» об'єднує в собі всі напрями діяльності освітнього закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього процесу. Узагальнення

наукової літератури дозволяє виокремити основні підходи до трактування дефініції «здоров'язбережувальні технології», а саме: системний, діяльнісний, компетентнісний, інтегрований, середовищний, особистісно орієнтований. Виокремлення наукових підходів розширює уявлення про сутність поняття «здоров'язбережувальні технології» і дає змогу розуміти його як системний метод програмування цілей, конструювання змісту, прийомів, засобів навчання й виховання, спрямованих на підвищення рівня індивідуального здоров'я, формування здоров'язбережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей та створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі освіти за умов здійснення моніторингу стану здоров'я суб'єктів освітнього процесу.

Зміст здоров'язбережувальних технологій визначають здоров'язбережувальні компоненти освітнього середовища: змістовий, аксіологічний, гносеологічний, екологічний, емоційно-вольовий, фізкультурно-оздоровчий, діяльнісний.

Так, змістовий компонент передбачає наповнення змісту освіти елементами здоров'язбереження за рахунок включення навчального матеріалу інформацією про здоров'я та здоровий спосіб життя, який інтегрується з відповідною темою дисципліни; формування в учнів/студентів здоров'язбережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей.

Аксіологічний компонент обумовлює усвідомлення здоров'я як життєвої цінності, переконаності в необхідності вести здоровий спосіб життя, повному використанні своїх розумових і фізичних можливостей. Цей компонент спрямований на формування ціннісно-орієнтованих установок на здоров'я, здоров'язбереження, які виступають невід'ємною складовою життєвих цінностей і світогляду людини. У цьому процесі в людини розвивається емоційне й разом з тим усвідомлене відношення до здоров'я, засноване на позитивних інтересах і потребах.

Гносеологічний компонент пов'язаний із формуванням системи знань і вмінь, необхідних для збереження і зміцнення здоров'я, пізнання себе, своїх потенційних можливостей і здібностей, інтересом до проблем власного здоров'я, до вивчення різних методик оздоровлення й зміцнення організму. Це забезпечується завдяки

процесу формування знань про закономірності збереження й зміцнення здоров'я людини, оволодіння вміннями удосконалювати особисте здоров'я, засвоєння знань про здоровий спосіб життя.

Емоційно-вольовий компонент передбачає прояв психологічних чинників навчання – емоційних і вольових. Необхідною умовою збереження здоров'я є позитивні емоції та переживання, завдяки яким у дитини закріплюється бажання вести здоровий спосіб життя. Особистість за допомогою волі може здійснювати регуляцію й саморегуляцію свого здоров'я.

Екологічний компонент реалізується через екологічний зміст навчання. Він враховує те, що людина як біологічний вид існує в природному середовищі, яке забезпечує її природними ресурсами, впливає на формування фізичного здоров'я й обумовлює духовний розвиток. Усвідомлення буття людини в єдності з біосферою розкриває залежність фізичного й психічного здоров'я від екологічних умов. На жаль, екологічне середовище не завжди сприятливе для здоров'я людини, проте правильна й розумна взаємодія з природою забезпечує формування гуманістичних правил поведінки в природному середовищі, мікро- і макросоціумі.

Фізкультурно-оздоровчий компонент припускає володіння способами діяльності, спрямованими на підвищення рухової активності, попередження гіподинамії. Крім того, цей компонент забезпечує загартовування організму, розвиток високих адаптивних можливостей.

Висновки. Здоров'язбережувальний компонент освіти обумовлює формування системи цінностей й переконань, які складають систему гігієнічних навиків і вмінь, а також норми поведінки, спрямовані на вдосконалювання навиків й умінь по догляду за самим собою, одягом, місцем проживання, своїм довкіллям; приділяється увага дотриманню режиму дня та харчування, чергування праці й відпочинку, що сприяє попередженню виникнення шкідливих звичок, функціональних порушень у діяльності організму і захворювань. Представлені вище компоненти системи навчання виконують функції здоров'язбережувальних технологій в освітньому середовищі.